

ارائه مدلی جهت بین‌المللی شدن دانشگاه‌های آزاد اسلامی استان مازندران

سیده صدیقه طهماسب‌زاده^۱، وحید فلاح^{۲*}، رضا یوسفی^۳

۱- دانشجوی دکتری، گروه مدیریت آموزشی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد ساری، ساری، ایران

۲- استادیار گروه مدیریت آموزشی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد ساری، ساری، ایران

۳- استادیار گروه مدیریت آموزشی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد ساری، ساری، ایران

چکیده

هدف این پژوهش ارائه مدلی جهت بین‌المللی شدن دانشگاه‌های آزاد اسلامی استان مازندران بود. روش پژوهش از نظر هدف کاربردی و از نظر نوع داده آمیخته بود. جامعه آماری بخش کیفی پژوهش شامل خبرگان علمی در دانشگاه‌های آزاد اسلامی استان مازندران بودند که با استفاده از روش نمونه‌گیری هدفمند و اصل اشباع سیزده نفر به‌عنوان حجم نمونه انتخاب شد. گروه دوم از جامعه آماری این پژوهش، شامل تمامی اعضای هیئت علمی در دانشگاه‌های آزاد اسلامی استان مازندران به تعداد ۱۶۰۶ نفر بودند که با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای و فرمول کوکران ۳۱۰ نفر به‌عنوان حجم نمونه انتخاب شد. در این پژوهش به‌منظور گردآوری داده‌ها از روش کتابخانه‌ای، مصاحبه نیمه ساختار یافته (بخش کیفی) و پرسشنامه محقق ساخته (بخش کمی) استفاده شد. مصاحبه با خبرگان بیانگر روا بودن مصاحبه بود و به‌منظور محاسبه پایایی از روش پایایی بین دو کدگذار استفاده شد که نتایج بیانگر پایا و روا بودن مصاحبه بود. به‌منظور بررسی روایی پرسشنامه نیز از روایی صوری، محتوا و سازه

استفاده شد و به منظور محاسبه پایایی آن نیز از ضریب آلفای کرونباخ و پایایی ترکیبی استفاده شد که نتایج بیانگر روا و پایا بودن پرسشنامه محقق ساخته بود. برای تحلیل داده‌های کیفی پژوهش از روش تحلیل محتوا استفاده شد. در بخش کمی نیز با توجه به سؤال‌های پژوهش از روش‌های آمار توصیفی (میانگین، انحراف معیار، جداول توزیع فراوانی و نمودار) و استنباطی (مدل‌سازی معادلات ساختاری و تحلیل عاملی اکتشافی) و با استفاده از نرم‌افزارهای Spss و Lisrel استفاده شد. نتایج نشان داد که مؤلفه‌های مؤثر بر بین‌المللی شدن دانشگاه عبارت‌اند از آموزشی، پژوهشی، ارتباطی، اقتصادی، سیاسی، فرهنگی و ساختاری؛ با توجه به مؤلفه‌های پژوهش مدلی ارائه شد که برازش مطلوبی داشت.

واژه‌های کلیدی: جهانی شدن، مؤلفه‌های بین‌المللی شدن، آموزش عالی، دانشگاه آزاد اسلامی.

مقدمه و بیان مسأله

نگاهی به تغییرات صورت گرفته در بیشتر دانشگاه‌های دنیا نشان می‌دهد برنامه‌ریزان و سیاست‌گذاران دانشگاه‌ها با توجه به میزان دل‌بستگی به مقوله‌های دانش بومی، دانش جهانی، هویت ملی و هویت جهانی، رویکردهای متفاوتی را در برنامه‌ریزی‌های خود اتخاذ کرده‌اند (لساک^۱، ۲۰۱۶). مدرسان دانشگاه در آینده، کمتر به تامین اطلاعات می‌پردازند و بیشتر در نقش مشوقان و مفسرانی ظاهر خواهند شد که مسئولیت‌شان توسعه محیط و ایجاد درک عمیق در یک حوزه علمی است (اسکولت^۲، ۲۰۰۰). در سطح نهادی نیز برخی دانشکده‌ها و دانشگاه‌ها مبادرت به اجرای دوره‌های کاملاً فرامرزی کرده‌اند. به علاوه دانشگاه‌ها به لطف توسعه شبکه‌های ارتباطی در دسترس، تعاملات کاملاً گسترده‌ای با سایر دانشگاه‌ها از کشورها و قاره‌های گوناگون برقرار کرده‌اند (لپز^۳ و همکاران، ۲۰۱۶).

1 Leask
2 Scholte
3 Lopez

صاحب‌نظران سراسر جهان همواره در جهت مفهوم‌سازی نظریه بین‌المللی شدن در آموزش عالی تلاش کرده‌اند. از میان آنها، نایت نقش چشمگیری داشته است (ژان یو^۱، ۲۰۱۰). برخی دانشمندان، بین‌المللی شدن دانشگاه را چنین تعریف کرده است: «فرایند تلفیق بعد بین‌المللی، میان فرهنگی و جهانی در اهداف، کارکردها و نحوه آموزش» (نایت^۲، ۲۰۰۴). بین‌المللی شدن اشاره به روابط میان دولت و ملت‌ها دارد، به گونه‌ای که شناخت و احترام به تفاوت‌ها و سنت‌ها را تشویق می‌کند. بین‌المللی شدن، فرایند جبران‌کننده به تمایلات جهانی شدن و حمایت از مقاومت در برابر آخرین اثرات همگن‌سازی و ملیت‌زدایی است (گسل^۳، ۲۰۰۵).

ریزوی^۴ (۲۰۰۷) و گسل (۲۰۰۵) این حرکت و روند جهانی به سوی بین‌المللی شدن را «پارادایمی جدید» در حوزه برنامه درسی می‌دانند. بر اساس نظر کایرن^۵ (۲۰۰۵) دلیل موجه جهت‌گیری بین‌المللی سازی برنامه‌های درسی در آموزش عالی دو مورد عمده است: یکی تحقق نیازهای ملل و جهان، و دیگری رشد و توسعه افراد جوامع مختلف. دلایل بین‌المللی سازی در آموزش عالی را شامل دلایل سیاسی، دلایل اقتصادی، دلایل اجتماعی فرهنگی، دلایل علمی و غیره می‌دانند.

با توجه به اینکه رسالت عمده دانشگاه‌ها از قرون وسطی تا به حال را می‌توان در سه کارکرد آموزش، پژوهش و خدمات تخصصی خلاصه کرد (اسکات^۶، ۲۰۰۶). در سال‌های اخیر در حیطه مدیریت دانشگاهی، علاوه بر وظایف ملی یک وظیفه و مسئولیت بین‌المللی نیز برای دانشگاه‌ها قائل شده‌اند. بر اساس پژوهش‌های مرتبط با بین‌المللی شدن دانشگاه‌ها سه حوزه اصلی در فرایند بین‌المللی شدن می‌توان مشاهده کرد: ۱) انتقال دانش از یک کشور به کشور دیگر از طرق مختلف، از جمله رسانه‌ها (کتاب‌ها، رسانه‌های الکترونیکی و وسایل مشابه)، تحرک فیزیکی (کنفرانس‌ها، تحصیل خارج از کشور، تبادل هیأت علمی و غیره)، برنامه‌های درسی و طرح‌های پژوهشی مشترک و هم‌چنین آموزش فراملی منتقل می‌شود، ۲)

1 Zhan, Yu
2 Knight
3 Gacel
4 Rizvi
5 Kieran
6 Scott

آموزش و پژوهش بین‌المللی از طریق برنامه‌های بین‌مرزی و فراملی، از راه دور و سایر اشکال بین‌المللی (به‌عنوان مثال دانش زبان خارجی و مطالعات منطقه‌ای تطبیقی و ارتباطات بین‌المللی)، و ۳) برقراری ارتباط و گفتمان فراملی از طریق تحرک دانشجو و تحصیل خارج از کشور است (تایشلر^۱، ۲۰۰۴).

مهم‌ترین نکته در بین‌المللی شدن آموزش عالی، مشارکت در برنامه‌های گوناگون آموزشی و پژوهشی با زمینه‌ها، تجربه‌ها و انتظارات متفاوت، ولی آماده برای همکاری و تعامل است. بدون شک مسئله جهانی شدن، تاثیر شگرفی بر تمام ابعاد زندگی افراد در جوامع مختلف گذارده و تبعاً حوزه آموزش و پرورش و آموزش عالی نیز از این تاثیر مستثنی نبوده است (کودو^۲، ۲۰۱۶). با وجود علاقه روز افزونی که به خاطر افزایش دامنه توجه به ارتباط آموزش عالی با ابعاد علایق بازار کار وجود دارد، اما لازم است که تحقیقات کاربردی بیشتری در مورد مشخص کردن نوع صلاحیت‌هایی که به دانشجویان کمک می‌کند تا شهروندان ملی و بین‌المللی موفق باشند و در محیط‌های کار محلی و جهانی مشارکت کنند، انجام پذیرد، همچنین بعد بین‌المللی برای تعریف دانشگاه یا هر موسسه آموزش عالی ضروری است، اما بدون یک نظام باور قوی و فرهنگ حمایتی، بعد بین‌المللی هرگز درک نخواهد شد. از اینرو، مؤسسات آموزشی و از آن جمله دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی، نه تنها باید به ایجاد فرصت‌های لازم برای رشد توانایی‌های فردی و مهارت‌های زندگی و فرهنگ‌های بومی همت گمارند، بلکه لازم است به بشر و افزایش توانایی‌های او در همه زمینه‌ها، با رویکرد تلفیقی بیندیشند و بکوشند زمینه‌های این فرصت‌ها را برای دیگران فراهم آورند. این مهم به دلایل اقتصادی و سیاسی و هم به دلایل فرهنگی و اجتماعی حائز اهمیت بسیار است و نقش دانشگاه‌ها باید از این دو منظر مورد توجه قرار گیرد. بین‌المللی شدن یکی از نیازهای ضروری آموزش عالی است. دانشگاه‌ها یکی از مهم‌ترین اجزای نهاد آموزش کشورها، از مهم‌ترین عوامل شکل‌دهی جهان آینده تلقی می‌شوند. بین‌المللی شدن آموزش عالی، فرایندی است که به عنوان راهکار و پاسخ منطقی برای چالش‌های برآمده از جهانی شدن توسط صاحب نظران آموزش عالی و به

1 Teichler

2 Kudo

دنبال آن دانشگاه‌های پیشرو در جهان مورد توجه قرار گرفته است و با توجه به اینکه استقبال دانشگاه‌های خارجی برای همکاری با دانشگاه‌های کشور افزایش یافته است، بنابراین باید براساس رویکردی خاص و برنامه‌ریزی دقیق و مشخص، در این حوزه حرکت کرد.

با توجه به مسیری که جهان امروز طی می‌کند، انزوای علمی علیه پیشرفت هر جامعه می‌باشد و جوامع باید با برنامه‌ریزی و اقدامات اساسی، خود را از این مانع برهانند. ایران به عنوان کشوری آگاه به سرمایه‌های علمی و پتانسیل‌های موجود خود، در تلاش است تا در صحنه‌ی بین‌المللی‌سازی جایگاه خود را بهبود بخشد. اسناد بالادستی از جمله سند چشم‌انداز ۱۴۰۴، ایران را در مسیر پیشرفت و توسعه علمی در میادین بین‌المللی می‌بینند. برای رسیدن به اهداف چشم‌انداز، همه‌ی بخش‌های مربوطه باید با همکاری هدفمند کشور را در این مسیر پیش ببرند. در این پژوهش به دنبال این هستیم که به این پرسش پاسخ دهیم که چه مدلی را می‌توان جهت بین‌المللی شدن دانشگاه‌های آزاد اسلامی استان مازندران ارائه کرد؟

روش پژوهش

با توجه به اینکه هدف پژوهش ارائه مدلی جهت بین‌المللی شدن دانشگاه‌های آزاد اسلامی استان مازندران بود، روش پژوهش از نظر هدف کاربردی؛ از نظر روش گردآوری داده‌ها توصیفی پیمایشی؛ از نظر نوع داده آمیخته اکتشافی و از نظر زمان گردآوری داده مقطعی بود. جامعه آماری، روش نمونه‌گیری و حجم نمونه در دو بخش ارایه شده است.

کیفی: عبارت است از خبرگان دانشگاهی نظیر روسا و معاونین دانشگاه بودند که از سوابق اجرایی در سطوح تصمیم‌گیری در حوزه بین‌المللی شدن دانشگاه آزاد مازندران برخوردار بوده و به اصطلاح خبرگان آگاه نام دارند که در فرایند مصاحبه شرکت کردند. با استفاده از روش نمونه‌گیری غیرتصادفی هدفمند و اصل اشباع ۱۱ نفر به عنوان حجم نمونه در نظر گرفته شد. شایان ذکر است که فرایند مصاحبه در پاییز ۱۳۹۵ انجام شد.

کمی: عبارت است از ۱۶۰۶ نفر از اعضای هیأت علمی دانشگاه آزاد اسلامی مازندران شاغل در واحدهای مازندران، رامسر، بابل، بهشهر، جویبار، چالوس، ساری، سوادکوه، نور، نوشهر، نکا، آمل، تنکابن، قایم شهر، محمودآباد که از این میان با استفاده از فرمول کوکران و

روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای تعداد ۳۳۵ عضو هیئت علمی به‌عنوان حجم نمونه انتخاب شدند.

در این پژوهش به منظور گردآوری داده‌ها از روش کتابخانه‌ای، مصاحبه نیمه ساختار یافته و پرسشنامه استفاده شد.

کیفی: در بخش کیفی این پژوهش از مصاحبه‌های نیمه‌ساختار یافته استفاده شد. در مصاحبه‌های انفرادی با مصاحبه‌شوندگان، برای بررسی مقدماتی هفت سؤال مصاحبه استفاده شد. ضمن این که سؤال‌های فرعی دیگری نیز در کنار هر سؤال برای درک تجارب شرکت‌کنندگان در حین مصاحبه مطرح می‌شد. در حین انجام مصاحبه پژوهشگر با پرسش سؤال‌های راهنما، صحت برداشت خود را از گفته‌های مصاحبه‌شوندگان کنترل کرده است. پژوهشگر در فرایند نمونه‌گیری از شرکت‌کنندگان داده‌ها را مورد تحلیل قرار داد تا مواردی که ناقص بوده با دریافت اطلاعات جدید از شرکت‌کننده جدید کامل گردد. بعد از انجام ۱۱ مصاحبه، عوامل اصلی و فرعی در مصاحبه‌های قبلی تکرار می‌شد و پژوهشگر به اشباع رسید. در حین مصاحبه به جمع‌آوری نظرات در مورد شاخص‌های مناسب برای تعیین ابعاد بین‌المللی شدن دانشگاه آزاد اسلامی استان مازندران می‌شود، پرداخته و عوامل اصلی و فرعی مورد نظر بررسی و نهایی شد. مدت زمان انجام مصاحبه بین ۳۰ تا ۶۰ دقیقه بود.

برای حصول اطمینان از روایی بخش کیفی پژوهش و به‌منظور اطمینان خاطر از دقیق بودن یافته‌ها از دیدگاه پژوهشگر، از نظرات ارزشمند اساتید آشنا با این حوزه و متخصصان دانشگاهی که در این حوزه خبره و مطلع بودند استفاده شد. هم‌چنین به‌طور هم‌زمان از مشارکت‌کنندگان در تحلیل و تفسیر داده‌ها کمک گرفته شد. هم‌چنین برای محاسبه پایایی از روش پایایی بین دو کدگذار استفاده شد. در مصاحبه با روش توافق درون موضوعی دو کدگذار^۱، از یکی از اساتید مدیریت آموزشی آشنا به کدگذاری درخواست شد تا به‌عنوان کدگذار ثانویه در پژوهش مشارکت کند در ادامه محقق به همراه این همکار پژوهش، تعداد سه مصاحبه را کدگذاری کرده و درصد توافق درون موضوعی که به‌عنوان شاخص پایایی

1 Inter coder reliability (ICR)

تحلیل به کار می‌رود را محاسبه کرد که پایایی حاصل از دو کدگذار با توجه به محاسبات زیر ۷۵.۱ درصد بدست آمد که بیانگر پایایی مناسب بود.

کمی: در این پژوهش به منظور گردآوری داده‌ها از پرسشنامه‌ای محقق ساخته بر گرفته از کدهای حاصل از مصاحبه استفاده شد که با نظرسنجی از اعضای هیأت علمی واحدهای دانشگاه آزاد اسلامی مازندران، تکمیل شد. گویه‌های پرسشنامه‌های این پژوهش شامل دو قسمت است:

الف) گویه‌های عمومی: در سؤال‌های عمومی هدف کسب اطلاعات کلی و جمعیت-شناختی پاسخگویان است. این قسمت شامل پنج سؤال است و مواردی مانند جنسیت، سن، رشته تحصیلی، مدرک تحصیلی، مرتبه علمی و سابقه کار مطرح شده‌اند.

ب) گویه‌های تخصصی: این بخش شامل ۷۹ گویه می‌باشد. در طراحی این بخش سعی شده است که تا حد ممکن، گویه‌های پرسشنامه برای پاسخگویان قابل درک باشد. این گویه‌ها از نوع بسته و از طیف ۵ گزینه‌ای لیکرت می‌باشد. در جدول ۱ اطلاعات مربوط به پرسشنامه آمده است.

در این پژوهش به منظور محاسبه روایی از روایی صوری، محتوایی و سازه استفاده شد. روایی ظاهری پرسشنامه نهایی به دور از ایرادات ویرایشی، شکلی، املائی و ... به کمک پژوهش‌گر، چند نفر از اعضای نمونه، استاد راهنما و مشاور تدوین گردید. برای بررسی روایی محتوایی^۱ از فرم‌های CVI و CVR استفاده شد. بررسی روایی محتوایی قبل از توزیع پرسشنامه و از طریق خبرگان (اعضای مصاحبه شونده، اساتید راهنما و مشاور، دانشجویان دکتری متخصص در این حوزه، چند نفر از آزمودنی‌ها و ..) صورت گرفت. بر اساس این نوع از روایی هیچ سوالی نیاز به حذف شدن نداشت و برخی سوالات اصلاح شد.

روایی سازه^۲ از دو قسمت روایی همگرا و واگرا تشکیل شده است.

تست‌های روایی همگرا (تأییدی): تست‌هایی که برای سنجش روایی همگرا به کار می‌رود عبارتند از: ۱. همه بارهای عاملی معنادار باشد؛ ۲. بارهای عاملی بالای ۰.۵ باشد؛ ۳. AVE

1 Content Validity

2 Construct Validity

میانگین واریانس استخراج شده^۱ بزرگتر از ۰/۵ باشد؛ ۴. پایایی ترکیبی بزرگتر از میانگین واریانس استخراج شده باشد که تمام موارد در این پژوهش تایید شد. در جدول ۱ ضرایب میانگین واریانس استخراج شده، آلفای کرونباخ و پایایی ترکیبی متغیرها آورده شده است و می‌توان این دو ضریب را با هم مقایسه کرد:

جدول ۱- ضریب میانگین واریانس استخراج شده و ضریب پایایی ترکیبی

میانگین واریانس استخراج شده	پایایی ترکیبی	آلفای کرونباخ	تعداد سوالات	مؤلفه	بعد
۰.۶۱	۰.۸۰۱	۰.۷۳۶	۹	آموزشی	بین‌المللی شدن دانشگاه
۰.۵۷	۰.۸۸۹	۰.۸۳۸	۸	پژوهشی	
۰.۶۶	۰.۸۱۶	۰.۷۷۹	۱۲	ارتباطی	
۰.۵۶	۰.۸۳۶	۰.۷۹۴	۸	اقتصادی	
۰.۵۹	۰.۸۴۷	۰.۸۳۶	۸	سیاسی	
۰.۶۵	۰.۸۶۲	۰.۸۲۵	۹	فرهنگی	
۰.۶۰	۰.۹۰۱	۰.۸۷۹	۲۵	ساختاری	

همان‌طور که در جدول فوق قابل مشاهده است میزان AVE همه متغیرها بالای ۰.۵ قرار دارد و ضریب پایایی ترکیبی در هر یک متغیرها بزرگتر از میانگین واریانس استخراج شده در همان متغیر است.

تست روایی واگرا (تشخیصی)

آزمون فورنل و لارکر: این شاخص از ترکیب جداول مقادیر همبستگی بین متغیرهای پنهان و متوسط واریانس استخراج شده بدست آمد. در جدول زیر مقایسه ریشه دوم میانگین واریانس استخراج شده هر سازه با مقادیر ضرایب همبستگی بین سازه‌ها آورده شده است.

جدول ۲- مقایسه ریشه دوم میانگین واریانس استخراج شده هر سازه با مقادیر ضرایب همبستگی بین سازه‌ها (روایی واگرا (تشخیصی) با استفاده از آزمون فورنل و لارکر)

سازه‌ها	میانگین واریانس استخراج شده	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷
آموزشی	۰.۶۱	۰.۷۸	-----	-----	-----	-----	-----	-----
پژوهشی	۰.۵۸	۰.۵۳	۰.۷۶	-----	-----	-----	-----	-----
ارتباطی	۰.۶۷	۰.۴۷	۰.۵۲	۰.۸۲	-----	-----	-----	-----
اقتصادی	۰.۵۶	۰.۳۹	۰.۴۴	۰.۳۶	۷۵	-----	-----	-----
سیاسی	۰.۵۹	۰.۴۸	۰.۵۳	۰.۴۵	۰.۵۱	۰.۷۷	-----	-----
فرهنگی	۰.۶۵	۰.۳۶	۰.۴۱	۰.۳۳	۰.۳۹	۰.۴۰	۰.۸۱	-----
ساختاری	۰.۶۰	۰.۲۸	۰.۳۳	۰.۲۶	۰.۳۱	۰.۴۳	۰.۵۵	۰.۷۷

مقادیر جذر میانگین واریانس استخراج شده در سطر و ستونی که قرار دارند بیشترین مقدار را نشان می‌دهند که بیانگر وجود روایی واگرا در بین متغیرهای پژوهش است.

پایایی: در این پژوهش برای محاسبه پایایی از ضریب آلفای کرونباخ و پایایی ترکیبی استفاده شد. مقادیر آلفای کرونباخ و پایایی ترکیبی مؤلفه‌های تشکیل دهنده بین‌المللی شدن دانشگاه آزاد استان مازندران در جدول ۱ آورده شده است. همان‌طور که در جدول قابل مشاهده است میزان ضریب آلفای کرونباخ و ترکیبی برای همه مؤلفه‌های تشکیل دهنده بین‌المللی شدن دانشگاه آزاد بالاتر از ۰.۷ است. البته باید توجه داشت که پیش‌تست آلفای کرونباخ بر روی ۳۰ آزمودنی جداگانه انجام شد و بعد از اینکه دریافتیم همبستگی درونی سوالات مناسب است پرسشنامه نهایی برای سایر آزمودنی‌ها توزیع شد.

روش تجزیه و تحلیل داده‌ها

کیفی: برای تحلیل داده‌های کیفی پژوهش از طریق تحلیل محتوا استفاده شد. در این طرح مراحل تحلیل داده‌های کیفی گردآوری شده، از طریق کدگذاری باز^۱ و کدگذاری محوری^۲ انجام شد.

1 Open Coding

2 AxialCoding

کمی: در بخش کمی با توجه به سؤال‌های پژوهش از روش‌های آمار توصیفی و استنباطی استفاده شد. در بخش توصیفی برای متغیرهای جمعیت شناختی که داده‌های آن از پرسشنامه به دست آمد میانگین، انحراف معیار، جداول توزیع فراوانی و نمودار برای هر یک از متغیرها ارائه شد که این فرآیند توسط نرم‌افزار SPSS انجام شده است. در بخش استنباطی نیز آزمون فرضیه‌های پژوهش با استفاده از روش مدل‌سازی معادلات ساختاری و تحلیل عاملی اکتشافی به‌وسیله نرم افزارهای SPSS-22 و هم‌چنین Lisrel-v8.8 صورت پذیرفت.

یافته‌های پژوهش

در این بخش داده‌های پژوهش با استفاده از روش‌های علمی مورد تحلیل و ارزیابی قرار می‌گیرد. با توجه به این که پژوهش از نوع آمیخته است، تجزیه و تحلیل داده‌ها شامل دو بخش است: تجزیه و تحلیل داده‌های کیفی و تجزیه و تحلیل داده‌های کمی؛ اما قبل از تجزیه و تحلیل داده‌ها پیش پردازش داده‌ها مورد بررسی قرار گرفت. نتایج نشان داد در برخی از گویه‌ها گم‌شدگی اتفاق افتاده است؛ بنابراین، برای رفع این مشکل از روش میانه برای جایگذاری مقادیر آنها استفاده شد و تمام داده‌های مفقوده جایگزین شد. به منظور شناسایی داده‌های پرت از گراف باکس پلات^۱ استفاده شد که نتایج نشان داد هیچ داده پرتی وجود ندارد. علاوه بر این‌ها در نرم افزار اکسل برای حذف آدم‌های بی تفاوت انحراف معیار هر آزمودنی در پاسخ به یک پرسشنامه محاسبه شد که نتایج نشان داد انحراف معیار پاسخ هر یک از آزمودنی‌ها به سؤال‌های پژوهش کمتر از ۰.۳ نیست و بنابراین هیچ آزمودنی حذف نشد.

بخش کیفی

مؤلفه‌ها و شاخص‌های بین‌المللی شدن دانشگاه آزاد اسلامی کدامند؟
شایان ذکر است که با یازده خبره در این زمینه بر اساس مصاحبه نیمه ساختاریافته با هفت سؤال مصاحبه شد. سؤال‌های مصاحبه را در جدول ۳ آورده شده است. پاسخ‌های ارائه شده

برای هر سؤال پس از تحلیل محتوا توسط پژوهشگر و دو نفر از متخصصین آمار در جدول ۴ آورده شده است.

جدول ۳- سؤال‌های مصاحبه

ردیف	سؤال
۱	به نظر شما چه عواملی و چگونه می‌توانند بر ارتقای جایگاه دانشگاه آزاد اسلامی استان مازندران در مسیر بین‌المللی شدن کمک کند؟
۲	تعریف شما از بین‌المللی شدن دانشگاه آزاد اسلامی استان مازندران چیست؟
۳	عوامل موثر بر بین‌المللی شدن دانشگاه آزاد اسلامی استان مازندران چیست؟
۴	مؤلفه‌ها و شاخص‌های بین‌المللی شدن دانشگاه آزاد اسلامی استان مازندران چیست؟
۵	ویژگی‌ها و مزیت‌های نسبی دانشگاه‌های آزاد استان مازندران به‌منظور بین‌المللی چیست؟
۶	عوامل بازدارنده و تسهیل‌کننده بین‌المللی شدن دانشگاه آزاد اسلامی استان مازندران چیست؟
۷	راهکارهای پیشنهادی شما در خصوص بین‌المللی شدن دانشگاه آزاد اسلامی استان مازندران چیست؟

در جدول ۴ نیز چک لیست مربوط به نتایج تحلیل محتوای مصاحبه در مورد مؤلفه‌های تشکیل دهنده بین‌المللی شدن دانشگاه آزاد استان مازندران آورده شده است.

جدول ۴- چک لیست مربوط به نتایج تحلیل محتوای مصاحبه در مورد مؤلفه‌های تشکیل دهنده بین‌المللی شدن دانشگاه آزاد استان مازندران

کد مصاحبه شونده	مفاهیم استخراجی اولیه	بعد
I3,I7,I1	استفاده از تکنولوژی آموزشی و فناوری‌های جدید بین‌المللی نظیر وب سایت، پست الکترونیکی، گروه‌های بحث و ... در تدریس	بین‌المللی شدن دانشگاه‌های آزاد اسلامی استان مازندران
I4,I8,I13	آشنایی اعضای هیئت علمی به تکنولوژی آموزشی و فناوری‌های جدید بین‌المللی	
I4,I7	آشنایی اعضای هیئت علمی با راهبردهای یاددهی و یادگیری و روش‌های نوین تدریس	
I2,I3,I7	ارزشیابی پیشرفت تحصیلی دانشجویان توسط اعضای هیئت علمی با استفاده از ساز و کارها و روش‌های جدید و متنوع	

11,18,110	برگزاری دوره‌های جدید توسط دانشگاه با محوریت تحولات روز، موضوعات بین-المللی و بین‌رشته‌ای	بین‌المللی شدن دانشگاه‌های آزاد اسلامی استان مازندران
12,13,17,19	وجود دوره‌های آموزشی مجازی و الکترونیکی در دانشگاه	
14,16,18	برگزاری دوره‌های مشترک بین‌المللی با دانشگاه‌ها و مؤسسات خارج از کشور	
14,15,18,19,12,11	ارائه برخی از برنامه‌های درسی دانشگاه به زبان انگلیسی	
15,19,111	میزان برخوردار بودن برنامه‌های درسی دانشگاه از محتوایی با ابعاد بین‌المللی، بین فرهنگی و جهانی	
14,18,16,15	میزان تألیف، ترجمه، اختراعات و اکتشافات ثبت شده بین‌المللی اعضای هیئت علمی، دانشجویان و کارشناسان	
11,15,19,13	حمایت از مأموریت‌های بین‌المللی و فرصت‌های مطالعاتی اعضای هیئت علمی	
12,13,110	حمایت از مشارکت دانشجویان در مسابقات، همایش‌ها، مجامع و فرصت‌های علمی بین‌المللی مختلف	
11,18,110	حمایت از فرصت‌های مطالعاتی و پروژه‌های تحقیقاتی بین‌المللی کارشناسان	
12,13,17,19	وجود پروژه‌های پژوهشی مشترک بین‌المللی در دانشگاه	
15,16,110	وجود پژوهش‌های بنیادین و جدید از جمله نانو فناوری، بیوتکنولوژی، سلول‌های بنیادین و ... در دانشگاه	
14,17,18,19,11,110	میزان وجود انتشارات بین‌المللی و مجلات و نشریات پژوهشی بین‌المللی در دانشگاه	
16,19, 16, 17,	میزان برگزاری کنگره‌ها، کنفرانس‌ها، سمینارها، جشنواره‌ها و نمایشگاه‌های علمی بین‌المللی در دانشگاه	
11,18,14,15	میزان ارسال اطلاعات در مورد فعالیت‌های بین‌المللی دانشگاه به‌طور منظم به سیستم پست الکترونیکی داخلی استادان، دانشجویان، کارکنان و مدیران	
14,15 18, 17	میزان وجود ارتباطات قوی دانشگاه با دانشگاه‌ها، سازمان‌ها و شخصیت‌های بین-المللی خارج از کشور	
11, 15, 110	میزان وجود دستورالعمل‌ها و برنامه‌های منظم برای ارتباط و همکاری با مؤسسات و دانشگاه‌های داخلی، بین‌المللی و خارجی	
12, 14, 15	میزان اطلاع رسانی و تبلیغات مناسبی در خصوص فعالیت‌ها و ارتباطات ملی و بین-المللی دانشگاه از طریق نشریه‌ها، پانل‌های خبر رسانی و رسانه‌های جمعی و بین-المللی	
17, 11, 15	میزان وجود شبکه‌های ارتباطی قوی بین دانشگاه با دانش‌آموختگان داخلی و خارجی	
14, 15 12, 13,	میزان وجود دانشگاه پردیس و مراکز مطالعه بین‌المللی فعال در داخل و خارج از کشور	

I3, I7, I9, I4	میزان ارائه تمهیدات و خدماتی پیرامون ویزا/ اقامت / خدمات مربوط به درخواست اجازه کار و .. برای اعضای هیأت علمی، کارکنان و دانشجویان توسط دانشگاه	بین‌المللی شدن دانشگاه‌های آزاد اسلامی استان مازندران
I3, I7	میزان وجود قراردادهای و توافقنامه‌های ملی و بین‌المللی فعال دانشگاه	
II, I5, I7, I8, II0	میزان عضویت دانشگاه در شبکه‌ها، کنسرسیوم‌ها، مجامع و اتحادیه‌های بین‌المللی مختلف	
I3, I7, I9, II	میزان دسترسی کلیه اعضای هیأت علمی، کارشناسان و دانشجویان به راحتی به اینترنت	
I8, II0, I3	میزان تناسب کمیت و کیفیت رایانه‌ها با نیازهای دانشجویان، اعضای هیأت علمی و کارشناسان	
I2, I3, I7, I9	میزان مناسب بودن کمیت و کیفیت منابع و پایگاه‌های الکترونیکی اطلاعاتی دانشگاه	
I4, I6, I3	میزان اختصاص بودجه لازم توسط دانشگاه برای فعالیت‌های آموزشی مانند (جذب دانشجو و استاد خارجی، حمایت از مبادله دانشجو و استاد و ...)	
II, I7, I8, II4	میزان اختصاص بودجه لازم توسط دانشگاه برای فعالیت‌های پژوهشی مانند (فرصت- های مطالعاتی خارج از کشور، کنگره‌ها، بازدیدها، کنفرانس‌ها و همایش‌ها، پروژه- های مشترک بین‌المللی و ...)	
I7, I8, I9	میزان دریافت بودجه و منابع مالی ویژه دانشگاه از دولت برای برنامه‌ها و فعالیت‌های بین‌المللی	
I6, II0, II	میزان اختصاص بودجه لازم توسط دانشگاه برای گسترش خدمات مربوط به امور و فعالیت‌های بین‌المللی	
II, I2, I5	میزان پیگیری فعال دانشگاه جهت جذب منابع مالی ویژه (علاوه بر بودجه رسمی) از سایر منابع داخلی و خارجی برای فعالیت‌های بین‌المللی دانشگاه	
I3, I4, I9, I2	نگاه جهانی دانشگاه در آموزش دوره‌های تحصیلات تکمیلی	
II, I5, I7, I4	میزان شرکت دانشگاه در برنامه‌های ملی به منظور توسعه فعالیت‌های بین‌المللی	
I3, I7, I9, I5	میزان کسب درآمد دانشگاه از فعالیت‌های بین‌المللی و درآمدهای ارزی	
I4, I6, II0	میزان توسعه همکاری علمی با کشورهای دیگر	
II, I7, I9, I4	توسعه توافقنامه‌های پژوهشی بین‌المللی با کشورهای دیگر	
I5, I8, II0	میزان هماهنگی بین ارزش‌های فرهنگی و سیاسی کشور و سیاست بین‌المللی شدن دانشگاه‌ها	
I2, I3, I9, I4	میزان روابط سیاسی و دیپلماتیک مطلوب با سایر کشورها	
I6, I7, II	تدوین سیاست‌هایی برای حمایت از بین‌المللی شدن دانشگاه	
I2, I5, II, I5	میزان برقراری امنیت توسط دانشگاه به عنوان یکی از اهداف دانشگاه	
I4, I8, II0	میزان برقراری صلح توسط دانشگاه به عنوان یکی از اهداف دانشگاه	

17, 19, 11, 15	ایجاد فضا و ساختار مناسب در دانشگاه به منظور همکاری و فعالیت ایمن و صلح آمیز دانشجویان و نهادهای بین الملل خارجی فاقد از هرگونه مسایل سیاسی، امنیتی و ...	بین المللی شدن دانشگاه های آزاد اسلامی استان مازندران
13, 11, 14	میزان نوآوری، خلاقیت و خطرپذیری در انجام فعالیت های بین المللی دانشگاه	
18, 19, 110	میزان احترام و ارزش به ارباب رجوع در دانشگاه	
15, 16, 12	میزان پایبندی کارکنان دانشگاه به رعایت اصول اخلاق آکادمیک و حرفه ای در تمام زمینه ها	
11, 17, 13, 14	میزان توجه مدیران در تصمیم گیری های خود به نتایج امور و فعالیت های بین المللی	
11, 19, 110, 15	میزان دقت، صحت و تیزبینی اجرای فعالیت های بین المللی دانشگاه	
13, 15, 11	میزان تعیبه ساختار فرهنگی در نظام دانشگاهی	
12, 17, 110	میزان وجود انجمن ها و کلوپ های متنوع و بین المللی فعال در دانشگاه	
16, 18, 12, 13, 15	میزان وجود نشان ها و جوایز بین المللی خاص در دانشگاه	
13, 19, 11, 14	میزان برگزار همایش ها، نمایشگاه ها، فستیوال ها و مسابقات فرهنگی، ورزشی و هنری در راستای رویدادهای مهم ملی بین المللی در دانشگاه	
15, 17, 112, 15	میزان وجود ساختارهای بنیادین و مستقل برای فعالیت های بین المللی و گسترش آن در دانشگاه	
12, 19, 11	میزان وجود پست های سازمانی لازم برای فعالیت های بین المللی در دانشگاه	
11, 16, 110	گزینش کارکنان دانشگاه بر اساس شاخص های بین المللی	
18, 110, 13	میزان وجود برنامه، دستورالعمل و آئین نامه های مدونی برای استخدام، ارتقا و توسعه بین المللی منابع انسانی دانشگاه	
15, 11, 14	میزان وجود سایت های مناسب برای فعالیت های علمی و بین المللی در دانشگاه	
17, 19, 12, 15	میزان اتصال دانشگاه به مراکز، شبکه ها و پایگاه های اطلاعات علمی بین المللی معتبر مختلف	
11, 18, 11	میزان در حد بین المللی بودن تجهیزات کارگاه ها و آزمایشگاه های دانشگاه	
18, 110, 12, 15	میزان وجود خوابگاه های مجهز، مجموعه های فرهنگی و کمپ های ورزشی مناسب برای بهره برداری فعالیت های بین المللی دانشگاه	
14, 19, 13, 15	میزان استقلال و اختیارات لازم رئیس دانشگاه	
12, 110, 14	میزان ثبات لازم مدیریت و رهبری در دانشگاه	
13, 19, 111, 15	میزان مشارکتی بودن رهبری و مدیریت در دانشگاه	
11, 16, 13	میزان تخصص و کارآمدی بین المللی مدیران دانشگاه	
17, 110, 11	میزان اهمیت معاونین دانشگاه به فعالیت های بین المللی و تنظیم برنامه های واحد خود بر این اساس	

I4, I6, I2, I5	تعهد و مشارکت فعال رئیس و معاونان دانشگاه در بین‌المللی کردن دانشگاه	بین‌المللی شدن دانشگاه‌های آزاد اسلامی استان مازندران
I8, I10, I1	میزان وجود آگاهی و شناخت کافی از مأموریت بین‌المللی دانشگاه در میان مدیران، اعضای هیئت علمی، کارکنان و دانشجویان	
I1, I7, I3, I5	میزان اشاره دقیق بیانیه مأموریت رسمی دانشگاه به بین‌المللی شدن	
I4, I9, I11, I5, I8	میزان کاربردی شدن سیاست‌ها و اهداف اجرایی تعیین شده دانشگاه در افزایش سطح بین‌المللی	
I3, I5, I4	میزان تطبیق اقدامات و فعالیت‌های دانشگاه با اهداف و سیاست‌های بین‌المللی تعیین شده	
I2, I7, I5	میزان استفاده از اعضای هیئت علمی خارجی برای تدریس در دانشگاه	
I6, I8, I2, I3, I6	میزان پابندی و تعهد اعضای هیئت علمی به برنامه‌ها و فعالیت‌های بین‌المللی شدن	
I3, I9, I1, I7	میزان وجود برنامه‌ها و سازو کارهای مشخصی در پذیرش دانشجویان خارجی و داخلی	
I5, I7, I12, I8	میزان وجود تناسب بین تعداد دانشجویان غیر ایرانی و ایرانی در دانشگاه	
I2, I9, I10	میزان دارا بودن کارکنان دانشگاه در مهارت‌های تخصصی شغلی بین‌المللی	
I1, I6, I9	میزان برگزاری دوره‌ها و کارگاه‌های آموزشی بین‌المللی از جمله زبان‌های خارجی، فناوری اطلاعات و ... برای کارکنان	
I8, I10, I3, I2	میزان اهمیت مسئولین دانشگاه به ادامه تحصیل کارشناسان حوزه بین‌الملل در مقاطع بالاتر	

در جدول فوق، مفاهیم اولیه‌ای که از تحلیل محتوا حاصل شده، ارائه شده است. اطلاعات جدول بالا، بیانگر محور اساسی سوال‌های پژوهش بوده و در قسمت دوم جدول پاسخ‌های ارائه شده توسط مصاحبه شونده‌گان آورده شده است که از کدگذاری باز به دست آمده است و در قسمت سوم یعنی کد، کد مربوط به مصاحبه شونده آورده شده است. در برخی از جداول تعدادی از مصاحبه شونده‌گان، به سوال یا سوالاتی پاسخ نداده و یا در پاسخ به برخی سوالات به چندین عامل اشاره کرده‌اند. در نهایت ۷۹ شاخص از مصاحبه با خبرگان استخراج شد.

مؤلفه‌های تشکیل دهنده بین‌المللی شدن واحدهای دانشگاه آزاد استان مازندران

در شناسایی مؤلفه‌های تشکیل دهنده بین‌المللی شدن دانشگاه آزاد، ابتدا باید از این مسأله اطمینان یافت که می‌توان داده‌های موجود را برای تحلیل به کار برد یا به عبارتی، آیا تعداد

داده‌های مورد نظر (اندازه نمونه و رابطه بین متغیرها) برای تحلیل عاملی مناسب هستند یا خیر؟ بدین منظور از شاخص KMO و آزمون بارتلت استفاده شد. نتایج نشان داد، شاخص KMO بزرگتر از ۰.۶ بوده و مقادیر تقریباً نزدیک به یک را نشان می‌دهد که حاکی از کفایت حجم نمونه بر اساس شاخص‌های شناسایی شده برای تحلیل عاملی می‌باشد. سطح معنی‌داری ۰.۰۰۰ برای آزمون بارتلت نیز نشان دهنده مناسب بودن متغیر پژوهش برای تحلیل عاملی می‌باشد زیرا فرض یکه بودن ماتریس همبستگی رد می‌شود. همان‌طور که گفته شد در شناسایی مؤلفه‌های تشکیل دهنده بین‌المللی شدن دانشگاه آزاد براساس نتایج حاصل از بخش کیفی و روایی محتوا، روی ۷۹ شاخص شناسایی شده تحلیل عاملی اکتشافی انجام شد. جدول اشتراکات برای همه شاخص‌ها بالای ۰.۵ به‌دست آمد و نیاز به حذف هیچ سوالی نبود. در جدول زیر نیز می‌توان تبیین واریانس کل^۱ را مشاهده کرد.

جدول ۵- تبیین واریانس مؤلفه‌های مستخرجه

مجموع مربع بارهای چرخش یافته			مجموع مربع بارهای استخراج شده			مقادیر ویژه اولیه			عوامل
درصد تجمعی	واریانس	کل	درصد تجمعی	واریانس	کل	درصد تجمعی	واریانس	کل	
۲۲.۳۳۸	۲۲.۳۳۸	۱۵.۸۶	۵۷.۴۳	۵۷.۴۳	۴۰.۷۷۵	۵۷.۴۳	۵۷.۴۳	۴۰.۷۷۵	۱
۴۲.۳۵۹	۲۰.۰۲۱	۱۴.۲۱۵	۶۵.۳۴۲	۷.۹۱۲	۵.۶۱۷	۶۵.۳۴۲	۷.۹۱۲	۵.۶۱۷	۲
۵۹.۷۹۷	۱۷.۴۳۸	۱۲.۳۸۱	۷۱.۸۴۵	۶.۵۰۳	۴.۶۱۷	۷۱.۸۴۵	۶.۵۰۳	۴.۶۱۷	۳
۷۰.۴۷۱	۱۰.۶۷۴	۷.۵۷۹	۷۸.۱۰۷	۶.۲۶۳	۴.۴۴۶	۷۸.۱۰۷	۶.۲۶۲	۴.۴۴۶	۴
۷۹.۲۵۴	۸.۷۸۳	۶.۲۳۶	۸۲.۴۸۱	۴.۳۷۴	۳.۱۰۶	۸۲.۴۸۱	۴.۳۷۴	۳.۱۰۶	۵
۸۵.۷۷۲	۶.۵۱۸	۴.۶۲۷	۸۶.۷۵۸	۴.۲۷۷	۳.۰۳۷	۸۶.۷۵۸	۴.۲۷۷	۳.۰۳۷	۶
۹۰.۰۹۵	۴.۳۲۳	۳.۰۶۹	۹۰.۰۹۵	۳.۳۳۷	۲.۳۷	۹۰.۰۹۵	۳.۳۳۷	۲.۳۷	۷
									...
						۱۰۰.۰۰۰	۰.۱۰۲	۰.۰۱۶	۷۹

1 Total Variance Explained

با توجه به جدول فوق، هفت عامل اول دارای مقادیر ویژه بزرگتر از یک هست و در تحلیل باقی می‌مانند. این عوامل تا تقریباً ۹۰ درصد، واریانس شاخص‌های مؤلفه‌های تشکیل دهنده بین‌المللی شدن واحدهای دانشگاه آزاد استان مازندران را تبیین می‌کند. به منظور تحقیق درباره ماهیت روابط بین متغیرها و نیز دستیابی به تعاریف و نامگذاری عامل‌ها، ضرایب بالاتر از ۰.۴ در تعریف عامل‌ها مهم و با معنی بوده و ضرایب کمتر از این حدود به عنوان عامل تصادفی در نظر گرفته شده است. نمودار سنگریزه^۱ نیز موید نتایج فوق بود و همان هفت عامل شناسایی شد. مؤلفه‌های اکتشاف شده را در جدول زیر، می‌توان مشاهده کرد و بر اساس ادبیات، پیشینه و نظریه‌های موجود این مؤلفه‌ها نام‌گذاری شده‌اند.

جدول ۶- مؤلفه‌های مستخرج‌شده شناسایی شده بعد از استفاده از ادبیات موجود

متغیر	نام عامل	تعداد شاخص	شماره گویه‌ها
بین‌المللی شدن واحدهای دانشگاه آزاد استان مازندران	ساختاری	۲۵	۱, ۲, ۳, ۱۶, ۱۷, ۱۸, ۱۹, ۲۰, ۲۲, ۲۳, ۲۴, ۲۵, ۲۶, ۲۸, ۲۹, ۳۰, ۳۱, ۳۲, ۳۳, ۳۶, ۳۷, ۴۲, ۴۸, ۴۹, ۵۵
	ارتباطی	۱۲	۴, ۵, ۶, ۷, ۸, ۱۱, ۱۲, ۳۴, ۳۵, ۳۸, ۳۹, ۴۰
	آموزشی	۹	۱۳, ۱۴, ۱۵, ۴۱, ۴۳, ۴۴, ۴۵, ۴۶, ۶۰
	فرهنگی	۹	۹, ۱۰, ۴۷, ۵۰, ۵۱, ۵۲, ۵۳, ۵۴, ۷۱
	پژوهشی	۸	۲۱, ۲۷, ۵۶, ۵۷, ۵۹, ۶۱, ۶۲, ۶۳
	سیاسی	۸	۵۸, ۶۴, ۶۵, ۶۶, ۶۷, ۶۸, ۶۹, ۷۰
	اقتصادی	۸	۷۲, ۷۳, ۷۴, ۷۵, ۷۶, ۷۷, ۷۸, ۷۹

بررسی نرمال بودن مؤلفه‌های تشکیل دهنده بین‌المللی شدن واحدهای دانشگاه آزاد استان مازندران

نرمال بودن داده‌های مربوط به متغیرهای پژوهش با استفاده از آزمون‌های کولموگروف - اسمیرنوف و شاپیرو-ویلک مورد بررسی قرار گرفت که نتایج آن در جدول زیر منعکس شده است.

جدول ۷- خلاصه آزمون شاپیرو ویلک و کولموگروف - اسمیرنوف مؤلفه‌های

مستخرجه

	کولموگروف - اسمیرنوف			شاپیرو - ویلک		
	آماره	درجه آزادی	سطح معناداری	آماره	درجه آزادی	سطح معناداری
آموزشی	۰.۱۲۱	۳۳۵	۰.۱۳۵	۰.۹۶۷	۳۳۵	۰.۷۴۱
پژوهشی	۰.۱۰۰	۳۳۵	۰.۰۸۶	۰.۹۷۴	۳۳۵	۰.۷۵۱
ارتباطی	۰.۱۳۴	۳۳۵	۰.۱۳۴	۰.۹۶۴	۳۳۵	۰.۷۴۰
اقتصادی	۰.۰۹۶	۳۳۵	۰.۲۱۵	۰.۹۸۴	۳۳۵	۰.۷۰۲
سیاسی	۰.۰۶۲	۳۳۵	۰.۱۳۱	۰.۹۸۵	۳۳۵	۰.۷۳۳
فرهنگی	۰.۱۰۰	۳۳۵	۰.۰۸۶	۰.۹۷۴	۳۳۵	۰.۷۵۱
ساختاری	۰.۱۳۵	۳۳۵	۰.۱۱۹	۰.۹۷۱	۳۳۵	۰.۷۲۴

چنانکه در اطلاعات جدول بالا مشاهده می‌شود، سطح معنی‌داری در همه متغیرها بزرگتر از ۰.۰۵ است، به عبارت دیگر توزیع مربوط به همه عوامل، نرمال است.

- چه مدلی را می‌توان برای بین‌المللی شدن واحدهای دانشگاه آزاد اسلامی استان مازندران ارائه نمود؟

- میزان درجه اعتبار مدل ارائه شده در این پژوهش (برازش مدل) چقدر است؟
به منظور تعیین الگوی مناسب برای رهبری اخلاقی به منظور بین‌المللی شدن واحدهای دانشگاه آزاد اسلامی استان مازندران از مدل تحلیل عاملی تأییدی استفاده گردید. شکل زیر نمودار مسیر برازش شده به داده‌ها را نشان می‌دهد. همانگونه که شاخص‌های χ^2 - دو و

RMSEA نشان می‌دهند، مدل اصلاح شده برازش مناسبتری را به داده‌ها ارائه می‌کند که در جدول زیر مورد بررسی قرار گرفته است.

جدول ۸- شاخص‌های برازش تحلیل مسیر مدل

شاخص‌های برازش		نام شاخص
حد مجاز	مقدار	
کمتر از ۳	۲.۴۵	Chi-square/df
کمتر از ۰/۱	۰.۰۷۵	RMSEA (ریشه میانگین خطای برآورد)
بالاتر از ۰/۹	۰.۹۷	CFI (برازندگی تعدیل یافته)
بالاتر از ۰/۹	۰.۹۶	NFI (برازندگی نرم شده)
بالاتر از ۰/۸	۰.۹۱	GFI (نیکویی برازش)
بالاتر از ۰/۸	۰.۸۴	AGFI (نیکویی برازش تعدیل شده)

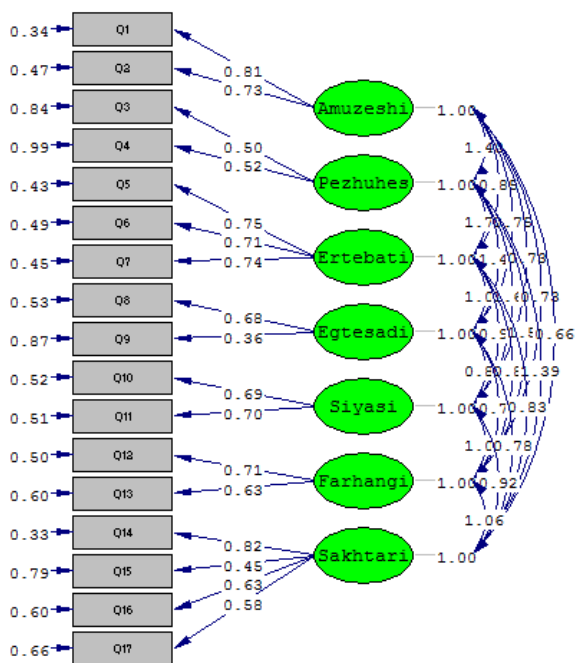
همانگونه که مشاهده می‌شود شاخص‌های برازش مدل در وضعیت مطلوبی قرار گرفته است. البته شایان ذکر است براساس مطالعه‌ای که در ادبیات پیشینه صورت گرفت، هریک از ابعاد شناسایی شده خود شامل مولفه‌هایی بود که شاخص‌های هر بعد آنها را تشکیل می‌دهند. در جدول زیر مولفه‌های هر یک از ابعاد آورده شده است.

جدول ۹- نام‌گذاری مولفه‌های مربوط به هر یک از عامل‌ها

تعداد گویه‌ها	مؤلفه‌ها	ابعاد
Q1	فرآیند یاددهی و یادگیری	آموزشی
Q2	دوره‌ها و برنامه‌های آموزشی و درسی	
Q3	آثار و فعالیت‌های پژوهشی	پژوهشی
Q4	توافق‌نامه‌های پژوهشی و توسعه سرمایه‌گذاری پژوهشی	
Q5	ارتباطات	ارتباطی
Q6	همکاری علمی و بین‌المللی	
Q7	منابع فناوری اطلاعات و ارتباطات	
Q8	بودجه و امور مالی	اقتصادی

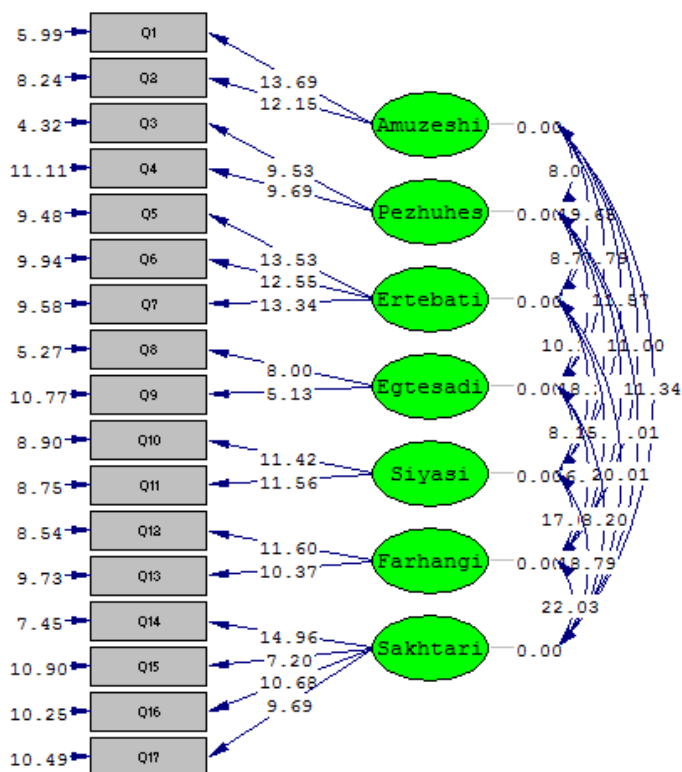
Q9	رقابت پذیری و درآمد ارزی	
Q10	همکاری تکنولوژیکی	سیاسی
Q11	امنیت ملی و صلح	
Q12	فرهنگ سازمانی	فرهنگی
Q13	فعالیت‌های توسعه ای فرهنگی و بین المللی	
Q14	ساختار و زیرساخت‌های سازمان	ساختاری
Q15	رهبری و مدیریت	
Q16	اهداف و مأموریت سازمان	
Q17	اعضای سازمان (هیئت علمی، دانشجو و کارکنان)	

با توجه به اینکه در مدل آزمون شده بالا، مسیرهای بین متغیرها همان موثر بودن عوامل مورد نظر هستند. در شکل ۱ برآورد ضرایب استاندارد مسیرها به همراه بار عاملی هر یک از متغیرها آورده شده است.

Chi-Square=239.77, df=98, P-value=0.00000, RMSEA=0.075

شکل ۱- مدل ساختاری پژوهش در حالت تخمین ضرایب استاندارد

Chi-Square=239.77, df=98, P-value=0.00000, RMSEA=0.075

شکل ۲- مدل ساختاری پژوهش در حالت معناداری ضرایب

همان‌طور که در شکل ۲ نشان داده شده است، کلیه مقادیر پارامترهای مربوط به ابعاد بین‌المللی شدن دانشگاه‌های آزاد اسلامی استان مازندران به همراه بارهای عاملی و ضرایب مسیر نشان داده شده است که در جداول زیر به صورت خلاصه آورده شده است.

جدول ۱۰- برآوردهای مربوط به مدل بین‌المللی شدن دانشگاه‌های آزاد اسلامی استان مازندران

وضعیت	مقدار t	بار عاملی	مسیر (شماره سوال)	
پذیرفته شد	۱۳.۶۹	۰.۸۱	فرآیند یاددهی و یادگیری	<---
پذیرفته شد	۱۲.۱۶	۰.۷۳	دوره‌ها و برنامه‌های آموزشی و درسی	<---
پذیرفته شد	۹.۵۳	۰.۵۰	آثار و فعالیت‌های پژوهشی	<---
پذیرفته شد	۹.۶۹	۰.۵۲	توافق‌نامه‌های پژوهشی و توسعه سرمایه‌گذاری	<---
پذیرفته شد	۱۳.۵۳	۰.۷۵	ارتباطات	<---
پذیرفته شد	۱۲.۵۵	۰.۷۱	همکاری علمی و بین‌المللی	<---
پذیرفته شد	۱۳.۳۴	۰.۷۴	منابع فناوری اطلاعات و ارتباطات	<---
پذیرفته شد	۸.۰۰	۰.۶۸	بودجه و امور مالی	<---
پذیرفته شد	۵.۱۳	۰.۳۶	رقابت‌پذیری و درآمد ارزی	<---
پذیرفته شد	۱۱.۴۲	۰.۶۹	همکاری تکنولوژیکی	<---
پذیرفته شد	۱۱.۵۶	۰.۷۰	امنیت ملی و صلح	<---
پذیرفته شد	۱۱.۶۰	۰.۷۱	فرهنگ سازمانی	<---
پذیرفته شد	۱۰.۳۷	۰.۶۳	فعالیت‌های توسعه‌ای فرهنگی	<---
پذیرفته شد	۱۴.۹۶	۰.۸۲	ساختار و زیرساخت‌های سازمان	<---
پذیرفته شد	۷.۲۰	۰.۴۵	رهبری و مدیریت	<---
پذیرفته شد	۱۰.۶۸	۰.۶۳	اهداف و مأموریت سازمان	<---
پذیرفته شد	۹.۶۹	۰.۵۸	اعضای سازمان (هیئت علمی، دانشجویان و کارکنان)	<---

بحث و نتیجه‌گیری

در پژوهش حاضر به منظور شناخت بیشتر موضوع در زمینه بین‌المللی شدن دانشگاه‌های آزاد اسلامی و همچنین شناسایی مؤلفه‌ها و شاخص‌ها، با بررسی مبانی نظری و پژوهش‌های انجام شده در ایران و جهان، ۹۰ شاخص برای بین‌المللی شدن دانشگاه‌های آزاد اسلامی شناسایی گردید. سپس به منظور شناسایی مولفه‌های بین‌المللی شدن دانشگاه آزاد واحدهای استان

مازندران در مصاحبه نیمه ساختاریافته، ۱۱ نمونه به عنوان مصاحبه شونده در نظر گرفته شد. البته لازم به ذکر است که بعد از ۱۱ مصاحبه پژوهشگر به اشباع رسید یعنی از مصاحبه شونده دوازدهم به بعد هیچ شاخص دیگری به عوامل تشکیل دهنده بین‌المللی شدن اضافه نشد اما پژوهشگر به منظور اطمینان بیشتر فرایند مصاحبه را تا ۱۳ نفر ادامه داد، تعدیل شده که در نهایت ۷۹ مولفه مورد تایید قرار گرفت. هفت بعد و ۱۷ مؤلفه برای بین‌المللی شدن دانشگاه های آزاد اسلامی مورد تایید واقع شد.

دانشگاه‌ها یکی از مهم‌ترین اجزای نهاد آموزش و از مهم‌ترین عوامل شکل‌دهی جهان آینده تلقی می‌شوند. به دلیل دگرگونی‌های شدیدی که امروزه دنیای آموزش عالی را تحت تأثیر قرار داده، اهداف، برنامه‌ها و جهت‌گیری‌های دانشگاه‌ها بیش از پیش در کانون توجه واقع شده‌اند. مروری بر تحولات آموزش عالی از ظهور اولین دانشگاه در قرن سیزدهم تا به امروز نشان می‌دهد آموزش عالی همواره نهادی پویا و متغیر بوده و همگام با تحولات و ساختارهای اجتماعی، فرهنگی و معرفتی تغییر کرده است. برخی از عوامل ایجاد تحول در نظام‌های آموزش عالی عبارتند از «بومی‌شدن» و «بین‌المللی‌شدن»، «جهانی‌شدن».

نگاهی به تغییرات صورت گرفته در بیشتر دانشگاه‌های دنیا نشان می‌دهد برنامه‌ریزان و سیاست‌گذاران دانشگاه‌ها با توجه به میزان دل‌بستگی به مقوله‌های دانش بومی، دانش جهانی، هویت ملی و هویت جهانی، رویکردهای متفاوتی را در برنامه‌ریزی‌های خود اتخاذ کرده‌اند. البته طبق یافته‌های پژوهشی، نظر و عمل آنان سبب شده که یا در دانش جهانی محو و یا در قفس دانش بومی خویش محدود شوند. برخی دیگر به خاطر انتخاب راه متعادل‌تر، توانسته‌اند با استفاده از فرصت‌های ناشی از پدیده جهانی‌شدن و رویکرد بین‌المللی‌سازی، ضمن اثبات، حفظ و تقویت دانش بومی و هویت ملی از دانش و هویت جهانی بهره‌ها ببرند و علاوه بر این سهم قابل ملاحظه‌ای در تولید دانش بومی و دانش جهانی کسب کرده، به مرحله بالاتری گام بردارند. همچنین، دانشگاه‌ها که بازتاب پیشرفت و توسعه سرمایه انسانی محسوب می‌شوند، تحت تأثیر رویدادها و شرایط جهانی قرار گرفته‌اند و به عنوان نهادهایی برای حذف فاصله فناوری و تقویت مبادلات علمی، آموزشی و فرهنگی میان ملل و فرهنگ‌ها از جایگاه مطلوبی برخوردار شده‌اند. از طرف دیگر، رشد فزاینده ارتباطات اجتماعی در هزاره جدید، حوزه‌های

مختلف حیات اجتماعی از جمله نظام آموزش عالی را با دو پدیده همسو ولی متمایز؛ یعنی جهانی شدن به معنی یکی شدن و بین‌المللی شدن به معنی همکاری و شریک‌شدن روبه‌رو کرده است.

بسیاری از پژوهش‌های انجام شده در زمینه بین‌المللی شدن دانشگاه‌ها در ایران و دنیا با یافته‌های پژوهش حاضر هم‌خوانی دارد که از آن جمله می‌توان به پژوهش فلاح و همکاران (۱۳۹۵)، ابراهیمی و قادری (۱۳۹۳)، خراسانی و زمانی منش (۱۳۹۱)، قاسم پور و همکاران (۱۳۹۰)، و ام. جی سیلوینا و همکاران (۲۰۱۶)، ما. فلورسیلا (۲۰۱۶)، ناپاپورن و سنگوب (۲۰۱۶)، جیانگوان (۲۰۱۶) و ... اشاره کرد.

در نهایت با توجه به یافته‌های پژوهش پیشنهادهای زیر ارائه می‌گردد:

- پروژه‌های پژوهشی مشترک بین‌المللی در دانشگاه بیشتر شود.
- انتشارات بین‌المللی و مجلات و نشریات پژوهشی بین‌المللی در دانشگاه ایجاد شود.
- دانشگاه برای فعالیت‌های آموزشی مانند (فرصت‌های مطالعاتی خارج از کشور، کنگره‌ها، بازدیدها، کنفرانس‌ها و همایش‌ها، پروژه‌های مشترک بین‌المللی و ...) بودجه اختصاصی در نظر بگیرد.
- رشته‌های جدید و بین‌رشته‌ای و بازنگری در برنامه‌های درسی و لحاظ کردن محتوا و موضوع‌های بین‌المللی ایجاد شود.
- سایت‌های مناسب و مجهز برای فعالیت‌های علمی و بین‌المللی در دانشگاه ایجاد شود.
- دانشگاه به مراکز و شبکه‌های اطلاعات علمی بین‌المللی معتبر متصل شود.
- دانشگاه برای فعالیت‌های آموزشی مانند (جذب دانشجوی و استاد خارجی، حمایت از مبادله دانشجوی و استاد و ...) بودجه اختصاص دهد.
- بین ارزش‌های فرهنگی و سیاسی کشور و سیاست بین‌المللی شدن دانشگاه‌ها هماهنگی ایجاد شود.
- دانشگاه فضا و ساختار مناسبی را به منظور همکاری و فعالیت ایمن و صلح آمیز دانشجویان و نهادهای بین‌المللی خارجی فاقد از هرگونه مسایل سیاسی، امنیتی و ... ایجاد کند.

- همایش‌ها، نمایشگاه‌ها، فستیوال‌ها و مسابقات فرهنگی، ورزشی و هنری در راستای رویدادهای مهم ملی و بین‌المللی در دانشگاه برگزار شود.
- بازدیدها، اردوهای علمی و سیاحتی بین‌المللی در راستای اهداف بین‌المللی برای مجموعه دانشگاه برگزار شود.
- بیانیه مأموریت رسمی دانشگاه دقیقاً به بین‌المللی شدن اشاره کند.
- زیرساخت‌های متناسب با دانشگاه بین‌المللی در بخش‌های مختلف آموزشی، پژوهشی و فناوری و خدماتی ایجاد و توسعه داده شود.

منابع

- ۱- ابراهیمی، فرشته؛ قادری، مصطفی. (۱۳۹۳). بین‌المللی شدن آموزش عالی ایران. همایش بین‌المللی انجمن آموزش عالی ایران، "توسعه آموزش عالی فرامرزی: فرصت‌ها و چالش‌ها".
- ۲- خراسانی، اباصلت؛ زمانی منش، حامد. (۱۳۹۱). راهبردهای شدن‌المللی موثر در بین‌ها دانشگاه و موسسات آموزش عالی ایران. فصلنامه راهبردهای آموزش، دوره ۵، شماره ۳، پاییز ۱۳۹۱، صفحات ۱۸۹-۱۸۳.
- ۳- فلاح، وحید؛ یوسفی، رضا؛ طهماسب زاده، صدیقه. (۱۳۹۵). تاثیر بین‌المللی شدن دانشگاه‌ها بر تجاری‌سازی خدمات دانش‌بنیان دانشگاه‌ها (مورد مطالعه: دانشگاه‌های آزاد اسلامی استان مازندران).
- ۴- قاسم پور، علی؛ لیاقت دار، محمدجواد؛ جعفری، سید ابراهیم. (۱۳۹۰). تحلیلی بر بوم‌سازی و بین‌المللی‌شدن برنامه درسی دانشگاه‌ها در عصر جهانی‌شدن. فصلنامه تحقیقات فرهنگی، دوره چهارم، شماره ۴، زمستان ۱۳۹۰.
- 5- Gacel, J. A. (2005), "The Internationalization of Higher Education: A Paradigm for Global Citizenry", Journal of Studies in International Education, 9 (121).
- 6- Jiangyuan, Zhou. (2016). A Dynamic Systems Approach to Internationalization of Higher Education. Journal of International Education and Leadership, Volume 6 Issue 1 spring 2016.

- 7- Kieran, J. (2005), "International Education: The Concept, and its Relationship to Intercultural Education", *Journal of Research in International Education*, 4, p. 313.
- 8- Knight, J. (2004), "Internationalization Remodeled: Definitions, Approaches and Rationales, *Journal of Studies in International Education*, 8 (1), pp. 5-31.
- 9- Kudo, K. (2016). Social representation of intercultural exchange in an international university. *Discourse: Studies in the Cultural Politics of Education*, 37(2), 256-268.
- 10- Leask, B. (2016). Internationalizing Curriculum and Learning for All Students. In *Global and Local Internationalization* (pp. 49-53). Sense Publishers.
- 11- Lopez, M. R., Runkle, B. R., Roski, S., Stöver, J., Jantke, K., Gottschick, M., & Rothe, D. (2016). Sustainable Internationalization? Measuring the Diversity of Internationalization at Higher Education Institutions. In *The Contribution of Social Sciences to Sustainable Development at Universities* (pp. 21-37). Springer International Publishing.
- 12- Ma. Florecilla C. Cinches, Ruth Love V. Russell, Maria Loida Faye C. Borbon, Judith C. Chavez. (2016). Internationalization of Higher Education Institutions: The Case of Four HEIs in the Philippines.
- 13- Mg. Silvina Elías. Silvia Morresi. Ana María Tombolato. (2016). Internationalization of Higher Education In The Light Of Some Indicators. *European Scientific Journal* May 2016 /SPECIAL/ edition ISSN: 1857 – 7881 (Print) e - ISSN 1857- 7431.
- 14- Napaporn, Armstrong. Sangob, Laksana. (2016). INTERNATIONALIZATION OF HIGHER EDUCATION: CASE STUDIES OF THAILAND AND MALAYSIA.
- 15- Rizvi, Fazal. (2007). "Post Colonialism and Globalization in Education"; *Cultural Studies Critical Methodology*, Vol. 7, No. 3: 259-263, Sage Publication, UK.
- 16- Scholte, J.A. (2000). *Globalization: A Critical Introduction*, London, Macmillan.
- 17- Scott, P. (2006). "Massification, Internationalization and Globalization", In P. Scott (ed). *The Globalization of Higher Education*. 108-129. London: SFRHE & Open University.
- 18- Teichler, U. (2006). Changing structures of the higher education systems: The increasing complexity of underlying forces. *Higher Education Policy*, 19(4), 447-461.
- 19- Zhan, Yu. (2010), *Impact of International Foundations on the Internationalization of Chinese Research Universities: A Case Study of Peking University and the Nippon Foundation Group*, Columbia University.